

лювання на основі використання досвіду розвинутих країн доцільно створити інститут незалежного регулювання в Україні.

Література

1. Ейтутіс Г.Д. Теоретико-практичні основи реформування залізниць України : монографія / Г.Д. Ейтутіс. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2009. – 240 с.
2. Закон України “Про природні монополії” від 20.04.2000 р. № 1682-ІП.
3. Колесникова Н.М. Теорія адаптивно-гармонізаційного механізму ціноутворення на залізничному транспорті / Н.М. Колесникова. – К. : КУЕТТ, 2007. – 349 с.
4. Варианты неизбежных реформ // Железные дороги мира. – 2005. – № 9.
5. Данилова Т.Б. Юридические и практические аспекты применения КОТИФ в Украине / Т.Б. Данилова // Залізничний транспорт України. – 2003. – № 6. – С. 11–17.
6. Губский Б. Европейский выбор интеграционной политики Украины / Б. Губский // Экономика Украины. – 2003. – № 5. – С. 19–27.
7. Ейтутіс Г.Д. Основні моделі управління залізницями / Г.Д. Ейтутіс // Залізничний транспорт України. – 2007. – № 6.
8. Бутыркин А. Проблемы реформирования естественных монополий / А. Бутыркин // МЭ и МО. – 2003. – № 12. – С. 6.
9. Матвіїв І.Б. Європейське залізничне законодавство : в 2-х т. / І.Б. Матвіїв. – К. : НВП Поліграф сервіс, 2006. – Т. 1. – 296 с.
10. Матвіїв І.Б. Європейське залізничне законодавство : в 2-х т. / І.Б. Матвіїв. – К. : НВП Поліграф сервіс, 2007. – Т. 2. – 312 с.
11. Базидевич В.Д. Природні монополії / В.Д. Базидевич, Г.М. Філюк. – К. : Знання, 2006. – 367 с.
12. Особливості структурної реформи залізничного транспорту України / В.В. Корнієнко, В.В. Козак, Г.М. Легенький, А.Д. Лашко, О.М. Планько, Ю.С. Бараш // Залізничний транспорт України. – 2007. – № 5. – С. 3–9.

УДК 338.246.025

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ

Борисенко О.П.

кандидат економічних наук, доцент
Академія митної служби України

Annotation

In this article are investigated problems which predetermine the necessity of introduction and development of state regulation and control of operations, is with raw materials supplied.

Анотація

Досліджено проблеми, що зумовлюють необхідність застосування державного регулювання та контролю за операціями з давальницькою сировиною.

Ключові слова

Державний контроль, операції з давальницькою сировиною, імітаційне моделювання.

I. Вступ

Для міжнародної економіки характерними є активні зовнішньоекономічні відносини у зв'язку з тим, що функціонування суспільства на сучасному етапі його розвитку неможливе без взаємного обміну сировиною, товарами, послугами, технологіями, інформацією. Повною мірою це стосується України, яка як незалежна, економічно самостійна держава займає певне місце у світовій системі поділу праці, має вагомий експортний потенціал у багатьох галузях економіки

та сприятливі фактори для розвитку таких зовнішньоекономічних операцій, як переробка давальницької сировини.

Перехід на ринкові умови господарювання спонукає підприємства до пошуку нових джерел отримання прибутку, одним з яких стала співпраця вітчизняних виробників з іноземними фірмами щодо надання послуг з переробки давальницької сировини.

У спеціальній і науковій літературі досить широко розкриті питання організації та проведення контролю фінансово-господарської діяльності підприємств (М. Баринінова-Закірова, М. Білуха, Ю. Большакова, Ф. Бутинець, П. Германчук, І. Стефанік). Створено багато праць, присвячених розвитку й здійсненню митного контролю та оформленню у процесі зовнішньоекономічної діяльності. Серед них найвідоміші – дослідження таких учених, як К. Владимиров, В. Голомозий, О. Гребельник, В. Козик, Л. Панкова, практиків – В. Науменко, П. Пашко, В. Русков та ін. Проте майже відсутні праці, присвячені питанням організації та проведення фінансового контролю за діяльністю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності митними орга-

нами. Крім того, недостатньо уваги приділяється питанням контролю за операціями згідно з давальницькими схемами, що дає можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності знаходити й використовувати слабкі місця в законодавчій базі, а також порушувати деякі положення цих документів на шкоду фінансовим інтересам держави.

II. Постанова завдання

Мета статті – розкрити проблемні питання при здійсненні зовнішньоекономічних операцій з давальницькою сировиною та формуванні альтернативних напрямів реалізації механізмів контролю в процесі розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розглянути особливості операцій з давальницькою сировиною, основні проблеми, що виникають при їх здійсненні;
- визначити напрями вдосконалення механізмів контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

III. Результати

Операції з давальницькою сировиною, або толінг, є різновидом зустрічної торгівлі, що передбачає постачання однією стороною сировини, напівфабрикатів, комплектувальних виробів для подальшої їх переробки та/або складання в країні торгового партнера й зворотне постачання готових виробів у країну первісного експорту.

На сучасному етапі економічного розвитку України толінгові операції посідають особливе місце. Відмінною рисою таких операцій є те, що іноземний замовник не несе великих витрат на придбання дорогого обладнання, організацію виробничого процесу, оформлення технічної та митної документації, а вітчизняний виконавець має можливість у достатньому обсязі завантажити свої виробничі потужності без закупівлі дорогої сировини й забезпечити додаткові робочі місця в регіоні. Послідовність дій при ввезенні давальницької сировини на переробку в Україну здійснюється за такою схемою (рис 1.).

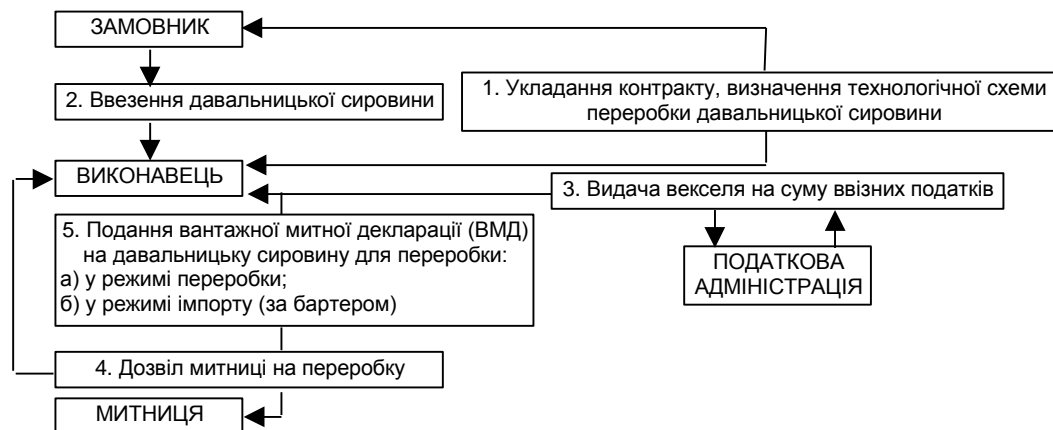

Рис. 1. Схема дій при ввезенні та митному оформленні в Україну давальницької сировини

Останніми роками основні партії давальницької сировини в Україну надходять з Німеччини, Австрії, Росії, Бельгії та Угорщини. Серед готової продукції, виробленої з давальницької сировини в Україні, домінують такі товари, як текстильні вироби та одяг, продукти неорганічної хімії, добрива, органічні хімічні сполуки, вироби з чорних металів, електричні машини та устаткування, папір, картон тощо.

Необхідно зазначити, що будь-яка зовнішньоекономічна операція потенційно може зашкодити економічній безпеці України. Враховуючи специфіку давальницьких операцій (тривалі терміни переробки сировини, складність процесів переробки, відсоткове співвідношення частини сировини у складі готової продукції тощо), такі операції за умови недостатнього фінансового контролю з боку держави становлять особливу загрозу економічним інтересам країни. Тому операції за давальницькою схемою потребують організації

своєчасного, ефективного та безперервного економічного контролю на кожній стадії переробки, починаючи з моменту завантаження й відправлення сировини від підприємства іноземного замовника до повернення готової продукції, виробленої з цієї сировини, назад на підприємство за кількісними, якісними та вартісними показниками.

На сьогодні можна визначити, з одного боку, надмірну законтрольованість таких операцій з боку держави, а з іншого – розпорошення інтересів контролерів та нескоординованість їх дій, що знижує ефективність державного контролю.

Незважаючи на досить велику кількість контрольних органів (рис. 2), слабким місцем контролю за такими операціями є те, що сам процес переробки, сировина та виготовлена з неї готова продукція не перебувають під державним фінансовим контролем після ввезення сировини в Україну аж

до моменту вивезення готової продукції з

митної території нашої держави.

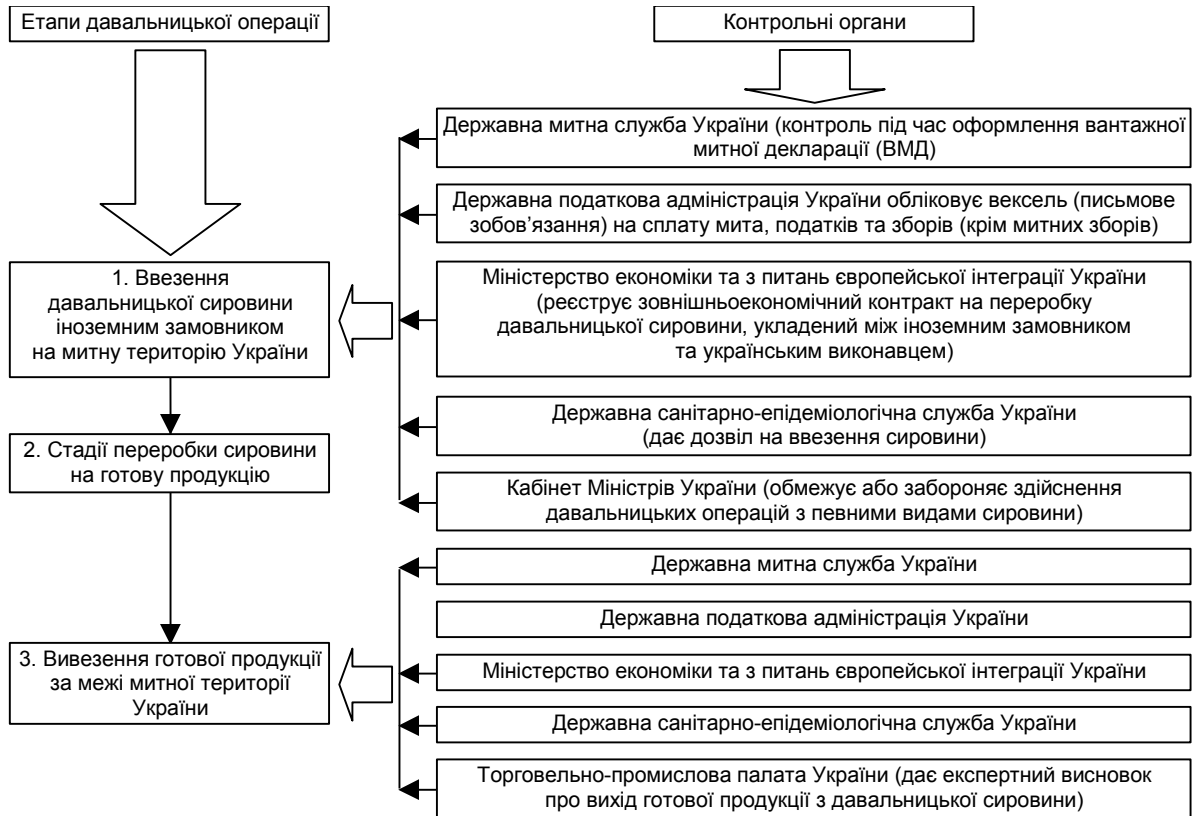

Рис. 2. Схема організації державного фінансового контролю за здійсненням операцій з давальницькою сировиною

Відсутність такого контролю створює певні передумови для того, щоб іноземний замовник, увізши партію сировини та перебуваючи поза контролем, мав усі шанси реалізувати виготовлену продукцію на митній території України, отримати дохід (при цьому не сплачуючи мито й необхідні податки, що стягуються під час імпорту аналогічних товарів), закупити нову партію (партії) такої ж сировини всередині країни, повторно отримати готову продукцію та безперешкодно вивезти її за межі України, або ж під виглядом готової продукції вивезти закуплену в Україні продукцію більш високої якості.

Одним із прикладів такого шахрайства є те, що під час здійснення операцій з давальницькою сировиною суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на українських заводах здійснюється переробка цукру-сирцю тростинного, а готова продукція реалізується на внутрішньому ринку. Для виконання зовнішньоекономічного контракту як готова продукція вивозиться цукор, виготовлений із цукрових буряків урожаю поточного року.

Отже, в Україні залишається продукція нижчої якості, а за кордон вивозиться цукор найвищої якості, від чого страждає Державний бюджет України, національний товаровиробник та кожен споживач окремо.

У межах одного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності сума збитку, що завдається Державному бюджету нашої країни, здається незначною, якщо ж узяти до уваги, що операції з давальницькою сировиною становлять близько 15% усіх зовнішньоекономічних операцій, що здійснюються в Україні, та врахувати, що на митну територію України щорічно ввозиться давальницької сировини на суму до 1 млрд грн, то суми недоплати до бюджету є досить суттєвими.

Головним заходом з вирішення цієї проблеми мають стати регулярні перевірки з боку митних органів, спрямовані на встановлення фактів наявності давальницької сировини та готової продукції, яка з неї виробляється і підлягає вивезенню за межі митної території України, на підприємствах, що здійснюють переробку, а також із застосуванням можливостей Центральної митної лабораторії здійснення їх експертного дослідження на предмет встановлення хімічного складу та коду товарів згідно з УКТЗЕД. Іншими словами, контролювати рух давальницької сировини необхідно на всіх стадіях її перетворення на готову продукцію на будь-якому підприємстві, акредитованому в тій чи іншій митниці. Саме це й має стати основним завданням митного аудиту операцій з давальницькою сировиною [4, с. 7–9].

Держава та регіони

Проблемними питаннями, що можуть виникати при операціях з давальницькою сировиною, є такі:

- велика різноманітність технологічних схем здійснення митного контролю та митного оформлення операцій з давальницькою сировиною;
- неузгодженість дій державних органів при здійсненні контролю за операціями з давальницькою сировиною, часте дублювання одного виду контролю іншим;
- значні часові та фінансові витрати на отримання дозволів держорганів, пов'язаних із здійсненням операцій з давальницькою сировиною, та недотримання термінів повернення готової продукції, виготовленої з давальницької сировини;
- законність та правильність укладення зовнішньоекономічного договору з переробки давальницької сировини;
- контроль етапів переробки давальницької сировини та відповідності виготовленої кількості продукції на кожній стадії переробки, заявленої у зовнішньоекономічному договорі;
- правильність визначення питомої ваги вартості давальницької сировини у вартості готової продукції;
- визначення митної вартості готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, та правильність нарахування податків і митних платежів;
- правильність визначення коду товару згідно з його описом та ризик збігу коду готової продукції із заявленим кодом давальницької сировини;
- правильне визначення країни-виробника та країни подальшої реалізації;
- складність заповнення вантажної митної декларації, неоднозначне тлумачення декларантами та митними органами окремих положень нормативно-правових актів щодо операцій з давальницькою сировиною;
- відсутність єдиної методології застосування дозвільної системи до давальницької сировини;
- правильний розрахунок норми витрат давальницької сировини на одиницю готової продукції, контроль за залишками та відходами, а також використанням браку давальницької сировини.

Зважаючи на велику кількість проблемних моментів при здійсненні операцій з використанням давальницьких схем переробки назріла необхідність систематизації та вдосконалення нормативно-правового й методичного забезпечення. Хоча в нормативних документах і визначається порядок оформлення та подання документів, необхідних для ввезення давальницької сировини на митну територію України та вивезення виробленої з неї готової продукції, але поза

увагою контрольних органів залишаються стадії переробки такої сировини. Це може стати однією з можливих загроз економічній стабільності країни та причиною значного погіршення позицій національного товаровиробника на внутрішньому ринку країни. Тому на особливу увагу заслуговує впровадження системного механізму державного контролю – митного аудиту операцій з використанням давальницьких схем переробки сировини.

Як зазначалося вище, у сучасних економічних умовах операції з давальницькою сировиною набувають усе більшого розмаху. Адже в умовах фінансової кризи виробник без витрачання власних коштів може запустити в роботу своє виробництво, забезпечуючи при цьому населення робочими місцями.

Іноземний замовник за таких операцій почуває себе також досить комфортно: він не звертається до митних органів для здійснення митного оформлення давальницької сировини та готової продукції, для авалування векселя до податкової адміністрації; не зазнає значних витрат на придбання дорогого та якісного обладнання; не займається підбором кадрів та не забезпечує організацію технологічного процесу. Адже українська робоча сила висококваліфікована порівняно із закордонною, дуже дешева – саме це визначається як причина того, чому іноземний замовник залучає нашого виробника до співробітництва.

І здавалося, що все добре, але з іншого боку: використовуючи давальницьку сировину, український виробник отримує лише мізерну плату за виконану роботу, яка дає можливість підприємству не стабільно функціонувати й процвітати, а лише триматися на плаву, щоб зовсім не припинити свою діяльність. Натомість, він сплачує податки, виплачує заробітну плату, а обладнання та устаткування зазнають постійного зношення, оскільки будь-які капітальні інвестиції з боку іноземного замовника – марні надії.

Це свідчить про те, що велика кількість підприємств не має достатньо коштів для виробництва необхідної продукції із власної сировини, а тому змушена звертатися до послуг іноземних партнерів.

Аналіз діяльності підприємств Полтавської та Чернігівської областей показав, що на сьогодні найбільшу частку підприємств цих областей, які використовують давальницькі схеми переробки сировини, становлять підприємства текстильної та легкої промисловості, зокрема швейні та взуттєві. У зв'язку з браком власних коштів для самостійного виробництва національні підприємства змушені розглядати надання послуг з переробки давальницької сировини як варіант з нівелювання негативного впливу кризових явищ або засіб виживання.

При цьому підприємство отримує лише плату за виконану роботу, а до державного бюджету перераховуються кошти за роботу інспектора та мізерні суми відрахувань до державних соціальних фондів. Тож діяльність підприємства прямо залежить від економічної позиції нерезидента та майже не приносить прибутків. Тобто фактично поки іноземна фірма має попит на свою продукцію і не має вигідніших схем виробництва, доти українське підприємство буде здійснювати свою діяльність. Тому з метою послаблення рівня зовнішньої залежності підприємству необхідно змінити свою стратегію діяльності, що можливе тільки за рахунок впровадження діяльності з виробництва та реалізації готової продукції на території України. І тут необхідна підтримка держави.

Як відомо, існує чотири форми розрахунків за надання послуг з переробки давальницької сировини: розрахунки грошовими коштами, сировиною, готовою продукцією та комбінована форма розрахунку. Найбільш поширеною формою розрахунків є грошова.

На основі імітаційного моделювання схем надання послуг з переробки давальницької сировини, де в ході аналізу використовувалися умовні значення, наближені до реальних, ми дійшли висновку про економічну доцільність отримання оплати за надані послуги готовою продукцією.

Недоліком використання такої моделі є трансформація оборотних коштів у готову продукцію, яку ще треба реалізувати. Тому з метою підвищення оборотності коштів та зменшення тривалості обігу коштів підприємству необхідно впроваджувати досконалу маркетингову політику.

Але і за такої стратегії діяльності підприємство залишається залежним від економічної позиції іноземної фірми.

Розглянувши ситуацію, при якій український виконавець виготовив таку ж саму за кількістю, якістю та вартістю партію товарів, але з власної сировини й реалізував її на ринках України, було виявлено, що вітчизняний виробник отримує прибуток у розмірі, який перевищує собівартість продукції, включаючи сировину (яка становить до 50% собівартості продукції), а держава, у свою чергу, збільшує надходження до бюджету.

Слабким місцем застосування такої моделі є відсутність власних оборотних коштів у підприємств та необхідність пошуку джерел фінансування.

З метою зменшення економічної залежності можливе використання схеми, за умовами якої підприємство отримує в якості оплати послуг сировину та грошові кошти. Головним компонентом, який визначає якість та ціну швейного виробу, є тканина. Отже, підприємству необхідно лише використовувати у виробництві імпортні тканини для

того, щоб досягнути якісних характеристик, рівних виробам, виготовлених на давальницьких умовах. Але зменшення економічного ефекту зумовлюється вищими ставками мита на деякі види тканини (20%), ніж на готову продукцію (12%), та високою часткою вартості тканини в собівартості готової продукції (72%). Така модель може дати позитивний економічний ефект за умови рівності ставок мита на тканину та готові вироби. Тому на державному рівні доцільно встановити контроль за дотриманням принципу ескалації, не допускаючи перевищення ставок податків на товари меншого рівня обробки над ставками податків на товари вищого рівня обробки.

Переваги використання схем виробництва з давальницької сировини є такими: по-перше, підприємство не залучає додаткові кошти для митного оформлення сировини; по-друге, за деякими схемами може отримуватись прибуток підприємством; по-третє, формуються додаткові надходження до державного бюджету і, по-четверте, ця модель може бути використана як перехідна стратегія з акумулювання обігових коштів для запуску власного виробництва.

Запропонована стратегія діяльності підприємства передбачає запровадження нового виду діяльності – реалізації продукції. Це, у свою чергу, передбачає використання об'єкта інтелектуальної власності, оскільки вищу вартість має брендова продукція. З-поміж усіх наявних схем використання об'єкта інтелектуальної власності для цієї моделі найбільш ефективним є використання франчайзингу. Підприємство купує франшизу – право на використання торговельної марки, і на законних підставах може здійснювати реалізацію продукції. Безперечно, підприємство у зв'язку з упровадженням такого виду діяльності зазнає таких витрат: 1) купівля франшизи; 2) облаштування торговельної точки; 3) збільшення штатної чисельності працівників та витрат на оплату праці; 4) сплата роялті від суми продажу.

Але ж, реалізуючи отриману в якості оплати послуг з переробки давальницької сировини або вироблену із власної сировини продукцію на ринках України, підприємство додатково заробляє кошти. А для цього необхідне державне регулювання механізмів впливу на стратегію і тактику національних виробників, яке полягатиме в оптимізації кількості підприємств, що використовують давальницькі схеми переробки та прагнуть перейти до самостійного виробництва, шляхом надання одноразової допомоги з боку держави для запуску власного виробництва та запровадження податкових канікул на 3–5 років для підприємств, які переходять від давальницьких схем переробки до самостійного виробництва. У свою чергу,

підприємствам доцільно проаналізувати всі можливості самостійного залучення тимчасово вільних коштів, наприклад, у власних робітників, забезпечивши при цьому належний рівень довіри працівників до адміністрації підприємства.

Застосування методів моделювання в аналітичному дослідженні діяльності підприємств з надання послуг з переробки давальницької сировини сприятиме розширенню вивчення спектра факторів, що впливають на діяльність суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, а отже, визначенню можливих додаткових резервів підвищення ефективності надання послуг.

IV. Висновки

Митні органи, здійснюючи свою основну функцію – захист економічних інтересів України, мають приділяти особливу увагу проблемним питанням, пов'язаним з митним оформленням давальницької сировини та готової продукції, виробленої з цієї давальницької сировини, щоб уникнути щонайменшої спроби суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності використовувати тіньові схеми переробки і створити умови найбільшого сприяння тим підприємствам, які використовують давальницькі схеми переробки та прагнуть перейти до самостійного виробництва. Крім того, державі необхідно підтримувати розвиток власного виробника. Без державної підтримки таким підприємствам важко підняти власне виробництво до рівня прибуткового.

Таким чином, операції з використанням давальницьких схем переробки сировини вимагають від держави, зокрема від Державної митної служби та інших контрольних органів, здійснення безперервного контролю за такою сировиною протягом усього часу її перебування на митній території України.

Література

1. Кондзелка М. Давальницька сировина в зовнішньоекономічній діяльності / М. Кондзелка, М. Войцеховський // Дебет-Кредит. – 2005. – № 12. – С. 30–35.
2. Максудов С. Учет переработки давальческого сырья во внешнеэкономической деятельности / С. Максудов // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2005. – № 13–14. – С. 10–11.
3. Письмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторгівельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль : монографія / Л.М. Письмаченко. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. – 457 с.
4. Письмаченко Л.М. Фінансовий контроль за зовнішньоекономічними операціями з давальницькою сировиною у контексті фінансової безпеки держави / Л.М. Письмаченко, Т.С. Єдинак // Вісник АМСУ. – 2005. – № 3. – С. 7–12.

УДК 332.33:35

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ботезат О.П.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

Reasons of Public Administration are defined with using lands. It was reduced that using lands should stay by careful supervision of state and the land must stay an object of Public Administration.

Анотація

Визначено підстави державного управління щодо використання земель. Доведено, що використання земель обов'язково має залишатися під ретельним наглядом держави, а земля – об'єктом державного управління.

Ключові слова

Земельні ресурси, об'єкт державного управління, підстави державного управління.

I. Вступ

Основа природно-ресурсного комплексу України – потенціал земельних ресурсів (сільськогосподарських угідь), який становить близько 2/5 від сумарного природно-ресурсного потенціалу держави. В цілому

земельні ресурси є головною природною продуктивною силою у 20 з 24 областей України та АР Крим.

Земельні ресурси належать до категорії, яка охоплює певну сукупність природних, а також соціально-економічних об'єктів та їх властивостей. Завдяки своїм унікальним характеристикам земля є важливим засобом виробництва в багатьох галузях народного господарства. Для галузей промисловості земля є місцем розташування підприємств, базисом для розміщення споруд, а в сільському господарстві це і предмет праці, і засіб праці, і основний засіб виробництва. Для видобувної галузі земля є постачальником сировини. Все це й визначає надзвичайно важливе економічне значення земельних ресурсів.

II. Постановка завдання

Мета статті – визначити підстави державного управління земельними ресурсами і до-